

Nr 126.

Av herr **Asplund**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring m. m.

Det huvudsakliga syftet med det uti Kungl. Maj:ts proposition nr 126 för innevarande Riksdag framlagda förslaget till lag om allmän pensionsförsäkring m. m. angives av den kommitté, som utarbetat förslaget, vara »att åt ålderstigna eller eljes invalida samhällsmedlemmar, som på grund av arbetskraftens nedsättning eller förlust ej längre hava sin försörjning, söka genom pensioner bereda en ekonomiskt tryggare och socialt värdigare form för understöd än som eljest måste lämnas av den allmänna fattigvården eller av enskilda». Ut i sitt yttrande till statsrådsprotokollet (sid. 35) formulerar departementschefen syftet sålunda: »All socialförsäkring syftar i främsta rummet till att bringa det nödiga ekonomiska stödet åt den, som genom förlust av hälsa och arbetskraft eller genom arbetslöshet ser sina tillgångar minskade och nöden stå för dörren. Fattigvård och socialförsäkring syfta alltså ytterst mot samma mål, att skydda mot nöden. Denna gemensamhet i syftning innebär en viss gemensamhet i omfattning: socialförsäkringen griper in på det område, som förut varit fattigvårdens allena. Vid genomförandet av en socialförsäkringslagstiftning blir därför frågan om dess förhållande till fattigvården av betydelse.»

Den synpunkt på frågan om den sociala försäkringens ändamål, som hävdats av fattigvårdens representanter, har sammanfattats så »att medborgare i så stort antal som möjligt medels samhällets tvångsmakt bringas att genom avsättande under sin krafts dagar av lämplig del av sin årsinkomst tillförsäkra sig själva ett existensminimum vid inträffande sjukdom, olycksfall eller invaliditet. Genom tillskott av allmänna medel gör samhället avkastningen av den åstadkomna sparpenningen så stor, att

hären ligger en bestämd uppmuntran». Och vidare: »Då staten, vad de relativt välställda beträffar, kan åtnöja sig med att inkassera deras till ett högre belopp fastställda avgifter samt vid given tidpunkt till dem utbetala det belopp, till vilket deras avgifter berättiga dem, så kan och bör samhället med skäl för sina sämst ställda medlemmar utöka det ringare belopp, till vilket givetvis deras lägre avgifter berättiga dem, så att detta dock kommer att beteckna ett existensminimum.»

Man synes sålunda vara ense om, att vägarne till målet, allas säkerställande mot nöd vid inträffande arbetsförmåga eller ålderdom, äro:

1) *Den enskilde medborgarens självpensionering*, genom erläggande av efter hans inkomster och ekonomiska bärkraft lämpade avgifter under hans krafts dagar, det egentligen *förebyggande* och därför viktigaste *momentet*, som bör kunna minska eller helt onödiggöra understöd av det allmänna.

2) *Pensionstillägg av allmänna medel* i de fall, då individens inkomster eller vid yngre ålder inträffade invaliditet ej medgivit avsättande av tillräckliga avgifter för att tillförsäkra honom en till existensminimum nående pension, det *understödjande momentet*, ämnat att delvis ersätta den hittillsvarande fattigvården, den allmänna såväl som den enskilda.

Gentemot det sätt, varpå det föreliggande kungl. förslaget sökt avväga dessa båda moment, ha från olika håll framställts en hel del mer eller mindre befogade anmärkningar.

Fattigvårdsmännen vilja göra gällande, att försäkringsavgifterna och de av dem beroende avgiftspensionerna äro för låga.

Det kan dock knappast med fog påstås om vare sig grundavgiften tre kronor eller den lägre inkomstavgiften 5 kronor för inkomster mellan 800 och 1,200 kronor, ej heller om den högsta avgiften tio kronor för *de* inkomster, som ligga i *närheten* av *nedre* gränsen för denna högsta avgiftsklass. Ha dessa små inkomsttagare flera barn att försörja, så blir det nog rätt kännbart för de flesta av dem att betala dessa kronor. Deras bärkraft är i varje fall så liten, att de omöjligt kunna utan stora umbäranden betala avgifter för mer än en ringa bråkdel av den pension, som de vid felande egna inkomster måste ha för att kunna existera. Ett rätt betydligt pensionstillägg blir därför nödigt för dessa.

Däremot är det otvivelaktigt en brist i det kungl. förslaget, att inga högre avgiftsklasser finnas, varigenom obligatoriskt av de relativt högre inkomsttagarne kunde uttagas efter deras betalningsförmåga lämpade avgifter, stora nog att bereda dem även vid medellöshet på

ålderdomen tillräckliga pensioner utan tillskott av allmänna medel. Här emot torde möjligen kunna invändas, att det genom anordnandet av frivillig försäkring är möjliggjort för den, som kan avsätta mera än den obligatoriska avgiften, att skaffa sig en fullt tillräcklig pension, samt att man även på annat sätt sökt lägga pensioneringen så, att den skulle uppmuntra till sparsamhet. I båda dessa avseenden torde man dock göra sig väl stora förhoppningar. Sparsamhet anses ju ingalunda tillhöra svenska folkets nationaldygder, i synnerhet icke den nu levande generationens. Det har till och med uttalats farhågor för, att den ökade trygghetskänsla mot nöd på ålderdomen, som folkpensioneringen skulle ge, skulle komma att verka rakt motsatt, förslöande på sparsamhetsdriften. Nej, »samhällets tvångsmakt som inkasserare av lämpliga avgifter» under de goda inkomsternas dagar är nog den enda säkra garantin för *slösarens* effektiva *självpensionering* utan onödigt anlåtande av samhällets bidrag.

Den avgiftsskala, efter vilken inkomst- och förmögenhetsskatten utgår, torde vara särdeles väl avpassad efter de olika individernas inkomster och ekonomiska bärkraft. Jag har i bifogade tabell infört de belopp, vartill inkomst- och förmögenhetsskatten enligt 1910 års kungl. förordning uppgår för olika inkomster (taxerade belopp) samt de avgiftspensioner, som skulle erhållas dels efter 50 års inbetalning av en personlig pensionsavgift av tre kronor, beräknad efter 30 % av sammanlagda avgiftssumman, dels ock efter 40 års inbetalningar, mellan 21 och 61 år, av mot inkomst- och förmögenhetsskattens belopp svarande pensionsavgifter under antagande att den uppginge till samma belopp hela tiden för samma person. Pensionerna äro i detta senare fall beräknade efter samma metod, som i det kungl. förslaget föreslagits för beräkningen av den frivilliga försäkringens pensioner, nämligen $1\frac{1}{3}$ % av varje avgift pr år, som förflutit från avgiftens inbetalning till pensionens utbetalning.

Skälen till att jag beräknat den del av pensionen, som motsvarar den personliga trekronorsavgiften, till 30 % av sammanlagda avgiftssumman, äro följande. Denna del av pensionen spelar den största rollen för dem som ej haft någon inkomst eller endast en mindre sådan. Bland dessa finnes det jämförelsevis största antalet, som på grund av invaliditet och avsaknad av egen inkomst måste komma i åtnjutande av pensionstillägg. Denna invaliditet torde också i allmänhet drabba dem vid tidigare år än vad fallet är med högre inkomsttagare. $1\frac{1}{3}$ %-beräkningen ger visserligen vid 50 inbetalningar en pension av 51 kronor i stället för 30 %-beräkningens 45 kronor. Men vid tidigare

invaliditet blir förhållandet omvänt. Så bli efter tio år pensionerna för 3 kronors årsavgift efter 30 %-beräkningen 9 kronor, efter $1\frac{1}{3}$ %-beräkningen kronor 2: 20, efter 30 år resp. kronor 27 och kronor 18: 60, efter 45 år ungefär lika eller resp. kronor 40: 50 och kronor 41: 55 samt efter 50 år resp. kronor 45 och kronor 51. För en årsavgift av 8 kronor bli motsvarande siffror resp. för 10 år kronor 24 och kronor 5: 87, för 30 år kronor 72 och 40: 60, för 45 år kronor 108 och kronor 111: 47 och för 50 år kronor 120 och kronor 136. Från de små inkomstagarnes synpunkt är tydligen 30 %-beräkningen den fördelaktigaste, och då densamma ligger till grund för det kungl. förslaget, tvekar jag ej att i mitt förslag använda den. Vad beräkningen av den på inkomstavgift grundade pensionen åter beträffar, så torde den omständigheten, att en inkomstagares inkomst i regel stiger med åren, åtminstone vad de större inkomsterna beträffar, nödvändiggöra användandet av regeln $1\frac{1}{3}$ % pr avgift och år, i synnerhet då avgifterna utgå efter en progressiv skala. Härigenom blir ålderdomspensionen något större än vid användande av 30 %-beräkningen, vilket ju måste minska frestelsen för vederbörande att genom att simulera invaliditet söka utfå pensionen i förtid. Kontroll gentemot sådant sker ju beträffande de små inkomstagare som skola ha pensionstillägg, men torde bli svårare i de fall då endast avgiftspension skall utgå.

Mitt förslag går således ut på, att med bibehållande av den i kungl. förslaget upptagna *personliga avgiften* av *tre kronor* för varje år för envar avgiftspliktig person och med samma beräkningsgrund för den av denna avgift beroende avgiftspensionen, nämligen 30 % av sammanlagda avgiftssumman, utbyta det kungl. förslagets båda inkomstavgiftsklasser med resp. fem och tio kronors avgifter mot *en inkomstavgift*, som pålægges alla till *inkomst- och förmögenhetsskatt* enligt 1910 års kungl. förordning skattskyldige, såväl enskilde som bolag och andra samfälligheter, med det belopp, vartill samma skatt enligt nämnda förordning skulle komma att för varje år uppgå. Av den på enskilde personer belöpande inkomstavgiften skulle för varje år ett belopp av högst åttio kronor beräknas för ifrågavarande persons avgiftspension enligt samma grunder, som i det kungl. förslaget äro föreslagna för den frivilliga försäkringen. Ingen pension skulle dock utgå med högre belopp än ettusen kronor. Alla enskilda personer som erlagt avgifter skulle, i likhet med vad fallet är enligt det kungl. förslaget, erhålla pension. De belopp, varmed vissa inkomstavgifter komme att överskrida åttio kronor pr år, skulle jämte de av bolag och andra samfälligheter erlagda avgifternas *hela* belopp och de medel, som av Riks-

dagen för ändamålet särskilt anvisas, ingå till en särskild kassafond, avsedd att användas till bestridande av statsverkets kostnader för den allmänna pensionsförsäkringen, till reglering av dessa utgifter från år till år samt, i den mån en större behållning uppstår, till höjning av pensionstillägg eller andra förbättringar för de sämst ställda pensionärerna. Förslag till bestämmelser härom finnas i 12 och 13 paragraferna uti denna motions kläm, men då denna del av mitt förslag för övrigt närmast sammanhänger med Kungl. Maj:ts proposition nr 176 angående anslag till bestridande av kostnaderna för en allmän pensionsförsäkring m. m., och därför torde kräva en särskild motion, skall jag i denna närmare motivera förslaget i detta avseende och lämna en approximativ beräkning av storleken utav de summor, som enligt förslaget skulle inflyta.

Om vi nu återgå till den förut omnämnda tabellen och anställa en jämförelse mellan storleken av de pensioner, som det kungl. förslaget ger och dem, som en avgiftsskala efter inkomst- och förmögenhetsskattens progressionsskala ger under för övrigt samma förhållanden, nämligen 50 års personliga tre-kronorsavgifter och fyrtio års inkomstavgifter, erlagda under åldern 21—61 år, samt med pensionerna utfallande vid 67 års ålder, så finna vi,

att under 800 kronorsstrecket (den inkomst pensionären haft under åldern 21—61 år) äro pensionerna i båda fallen 45 kronor.

att för	800 kronor	kungl. förslaget ger	105 kronor,	mitt förslag	87: 67
» »	1,000	» »	» »	105	» » 125: —
» »	1,200	» »	» »	156	» » 173: —
» »	1,800	» »	» »	156	» » 333: —
» »	2,400	» »	» »	156	» » 493: —
» »	2,500	» »	» »	156	» » 511: 67
» »	3,700	» »	» »	156	» » 1,031: 67

vilken dock ej utbetalas mera än 1,000 kronor, som utgör avgiftspensionens maximum.

Enligt det kungl. förslaget får nu varje pensionär, som står utan egna inkomster, och *måste* naturligtvis *få* det för att kunna existera, ett pensionstillägg av, inberäknat tilläggsprocent för dessa 40 inkomstavgiftsbetalningar, 210 kronor, vilket för en f. d. 1,200 kronors-karl och även för alla högre inkomsttagare tillsammans med avgiftspensionen ger ett belopp av 366 kronor att leva av, vilket åtminstone för dem, som varit vana vid ett mera komfortabelt liv, icke räcker till att bereda

en dräglig ålderdom. Men frånsett detta för individen mycket led-samma faktum, som i framtiden, om penningvärdet fortfar att falla medan existensminimum samtidigt stiger, kommer att bli ännu mera ödesdigert för vederbörande, så får staten här en stor utgift, 210 kronor pr år för alla dessa f. d. högre inkomstagare, som mycket väl skulle ha kunnat pensionera sig själva, om de varit ålagda mot deras tidigare bärkraft svarande avgifter. Genom det här föreslagna avgifts-systemet kunna däremot, om man går ut enbart ifrån *behovsprincipen* vid bestämmandet av pensionstilläggen, undviker inblandning av några *belöningsmoment*, som synas vara onödiga i fråga om *obligatoriska* avgifters erläggande, och om man bestämmer en viss gräns för tilläggens beviljande med hänsyn till avgiftspensionens storlek, tilläggen inskränkas eller rent inbesparas. Jag har tänkt mig denna gräns vid ett sammanlagt belopp för pension och tillägg av 500 kronor och kan därigenom, såsom av bifogande tabell, tredje kolumnen från höger, framgår, vid 1,800 kronor-strecket sänka pensionstillägget till 167 kronor, vid 2,000 kronor till 135 kronor, vid 2,400 kronor till 7 kronor samt för f. d. innehavare av högre inkomster fullständigt borttaga detsamma. Härigenom torde ganska stora summor inbesparas för staten utav de utgifter, som skulle utgå till pensionstillägg enligt Kungl. Maj:ts förslag.

I bestämmelserna om undantagande från avgiftsplikt föreslår jag den avvikelserna från Kungl. Maj:ts förslag, att innehavare av förmögenhet medtagas i försäkringen. Delägare i andra pensionsinrättningar befrias efter inträde i sådan från erläggande av personlig pensionsavgift samt utav inkomstavgiften ett belopp av högst åttio kronor, motsvarande avgiften för ett inkomstbelopp av 4,000 kronor. Eventuellt överskott bör nämligen erläggas för bestridande av statens kostnader för tilläggs-pensioner m. m. såsom vederlag för minskade fattigvårds-utgifter.

Då, såsom jag närmare skall visa i motionen angående folkpensioneringens finansplan, så mycket bör inflyta uti sådana inkomstavgifter, som icke skola fonderas till beredande av avgiftspensioner, att folkpensioneringen, vad angår pensionstillägg och understöd, bör kunna helt genomföras nästa år, så yrkar jag beträffande övergångsbestämmelserna (§ 37) bibehållande endast av bestämmelserna angående nedsättning av procentberäkningen av de utav personliga avgifter under vissa år utgående avgiftspensionerna.

Övriga ändringar, som i klämman föreslagits uti lagtexten, äro endast formella, som betingas av de här förut berörda.

Jag får sålunda hemställa,

att Riksdagen ville, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 126 med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring m. m., för sin del besluta följande ändrade lydelse i förslaget 4, 5, 6, 12, 13, 14 och 37 paragrafer:

Om avgiftsplikt.

4 §.

Pensionsavgifterna utgöras
dels av en *personlig avgift*, som av envar avgiftspliktig enskild person erlägges med tre kronor för varje år;

dels av en *inkomstavgift*, som av envar till inkomst- och förmögenhetsskatt taxerad enskild person eller annan skattskyldig för varje år erlägges med samma belopp, vartill den skattskyldiges inkomst- och förmögenhetsskatt med tillämpning av 1910 års kungl. förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt skulle komma att för året uppgå.

5 §.

Personlig pensionsavgift erlägges ej av någon för år, före det under vilket han fyller sexton år eller efter det under vilket han fyllt sextiosex år, eller för år, för vilket han icke är i riket mantals-skriven. Sådan avgift erlägges ej heller av den, som är till arbete varaktigt oförmögen.

Från erläggande av personlig pensionsavgift undantagas jämväl dels

- a) ordinarie — — — — — tillämpning;
 - b) delägare — — — — — pensionskassa;
 - c) ordinarie — — — — — tjänst;
- dels ock hustru till sålunda undantagen person.

I övrigt — — — — — undantagas från skyldighet att erlägga personlig pensionsavgift enligt denna lag.

Från personlig pensionsavgift sålunda undantagen person vare ock befriad från erläggande av inkomstavgift enligt denna lag i den mån densamma icke överstiger åttio kronor för ett år.

Om pension.

6 §.

Pensions årliga belopp utgör av de erlagda personliga pensionsavgifternas sammanlagda belopp trettio procent samt för varje erlagd inkomstavgift, i den mån densamma icke överskrider åttio kronor för ett år, en och en tredjedels procent av avgiftens belopp för varje helt år, som förflutit från den dag avgiften erlades till den dag, från vilken pensionen utgår, med den inskränkning, att pensionen i sin helhet ej må utgå med högre belopp än ettusen kronor.

Därjämte utgår, då pensionen ej uppgår till femhundra kronor för man och fyrahundra femtio kronor för kvinna, av allmänna medel ett tillägg till pensionen för pensionstagare, som är till arbete varaktigt oförmögen och vilkens årsinkomst ej uppgår för man till trehundra och för kvinna till tvåhundra femtio kronor.

Pensionstillägget utgör med nedanstående inskränkningar för år räknat i fråga om pensionstagare, som åtnjuter inkomst, nämnda belopp med avdrag av halva årsinkomsten. För varje år, för vilket i 4 § stadgade inkomstavgift blivit erlagd, höjes pensionstillägget med en procent. Varken pensionstillägg eller förhöjning utbetalas dock till högre belopp, än att desamma tillsammans med avgiftspensionen uppgå till högst femhundra kronor för man och fyrahundra femtio kronor för kvinna.

För pensionsberättigad — — — — för kvinna.

Om fonderna.

12 §.

Samtliga personliga pensionsavgifter samt de utav enskilda personer erlagda inkomstavgifter, i den mån de icke överstiga åttio kronor för ett år eller avdrag av samma belopp enligt § 5 redan gjorts, ingå till en *pensionsfond*, som förvaltas enligt grunder, som bestämmas av Konung och Riksdag.

Till pensionsfonden skall för varje år av statsmedel tillskjutas ett belopp, motsvarande en tredjedel av samtliga för avgiftspliktiga kvinnor för året erlagda pensionsavgifter.

Till pensionsfonden icke ingående enskilda personers inkomstavgifter, i den mån de överstiga åttio kronor för varje år eller äro efter på grund av § 5 gjorda avdrag återstående avgifter, samt av andra inkomst- och förmögenhetsskattetaxerade än enskilda personer erlagda inkomstavgifters hela belopp skola jämte de medel, som av Riksdagen anslås, föras till en särskild *kassafond*, som användes till bestridande av statens kostnader för pensionstillägg och andra staten åliggande utgifter för folkpensioneringen. Uppstående behållning användes enligt grunder, som bestämmas av Konung och Riksdag.

13 §.

Inom fem år — — — — — dessa avgifter.

I sammanhang med sådan undersökning skall tillika verkställas utredning, huruvida pensionsfonden är så stor, att den minst motsvarar kapitalvärdet av alla de utbetalningar som med dessa medel skola bestridas. Finnes i kassafonden behållning, skall utredning även verkställas om dess lämpliga användning.

Om pensionsavgifternas erläggande.

14 §.

Den personliga avgift av tre kronor om året, —
 — — — — — kommunalutskylderna.

De inkomstavgifter, som enligt 4 § åligga till
 inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade, debiteras
 och uppbäras i samband med kronoutskylderna.

Där så skäligt — — — — — kronouppbörd.

Övergångsbestämmelser.

37 §.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1914;
 dock att för den, som vid lagens ikraftträdande fyllt
 aderton år, skall den pension eller del därav, som
 jämlikt 6 § första stycket beräknas till trettio procent
 av erlagda personliga pensionsavgifter, utgå med
 följande procent av dessa avgifters sammanlagda be-
 lopp, nämligen

för den som fyllt 18, men icke 25 år med 29 procent								
» » » » 25,	»	»	30	»	»	28	»	
» » » » 30,	»	»	35	»	»	27	»	
» » » » 35,	»	»	40	»	»	26	»	
» » » » 40,	»	»	45	»	»	25	»	
» » » » 45,	»	»	50	»	»	24	»	
» » » » 50,	»	»	55	»	»	23	»	
» » » » 55,	»	»	60	»	»	22	»	
» » » » 60,						21	»	

Den ökade kostnad, som av denna bestämmelse
 föranledes, bestrides av statsmedel.

Stockholm den 15 april 1913.

C. I. Asplund.

Jämförande framställning av pensionsavgifter, pensioner, pensionstillägg och totalpensioner enligt Kungl. Maj:ts förslag och enligt motionen.

Taxerat belopp enl. förordn. om inkomst- och förmögenhets-skatt.	Pensionsavgifter enligt						Avgiftspensioner för betalda 50 st. 3 kr. avg. 40 st. ink. avg. mellan 21 och 61 år.			Pensionstillägg 150 kr. och 1 % per erlagd inkomstavgift.				Totalpension enligt						
	kungl. förslaget.	denna motion.				Enligt motionen.			Kungl. förslag.	Motionen.			Kungl. förslag.	Motionen.						
		Per-sonliga.	Å inkomst och för-mögenhet.		Summa.	För 3 kr. avg. 30 %.	För ink. avg. per årsavg. 1 1/3 %.	Enligt kungl. förslaget 30 %.		Kr.	ö.	Kr.		ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.		
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.		
Mindre än 800 kr. ingen ink. skatt	3	—	3	—	—	—	3	—	45	—	—	45	—	150	—	150	—	195	—	195
800	8	—	3	—	3	20	6	20	45	—	42	67	105	210	—	210	—	315	—	297
1,000	8	—	3	—	6	—	9	—	45	—	80	—	105	210	—	210	—	315	—	335
1,100	8	—	3	—	6	60	9	60	45	—	88	—	105	210	—	210	—	315	—	343
1,200	13	—	3	—	9	60	12	60	45	—	128	—	156	210	—	210	—	366	—	383
1,400	13	—	3	—	11	20	14	20	45	—	149	33	156	210	—	210	—	366	—	404
1,500	13	—	3	—	15	—	18	—	45	—	200	—	156	210	—	210	—	366	—	455
1,800	13	—	3	—	21	60	24	60	45	—	288	—	156	210	—	167	—	366	—	500
2,000	13	—	3	—	24	—	27	—	45	—	320	—	156	210	—	135	—	366	—	500
2,400	13	—	3	—	33	60	36	60	45	—	448	—	156	210	—	7	—	366	—	500
2,500	13	—	3	—	35	—	38	—	45	—	466	67	156	210	—	—	—	366	—	511
3,000	13	—	3	—	48	—	51	—	45	—	640	—	156	210	—	—	—	366	—	685
3,500	13	—	3	—	63	—	66	—	45	—	840	—	156	210	—	—	—	366	—	885
3,600	13	—	3	—	64	80	67	80	45	—	864	—	156	210	—	—	—	366	—	909
3,700	13	—	3	—	74	—	77	—	45	—	986	67	156	210	—	*—	31	67	366	1,000
4,000	13	—	3	—	80	—	83	—	45	—	1,066	67	156	210	—	*—	111	67	366	1,000
5,000	13	—	3	—	110	—	113	—	45	—	1,466	67	156	210	—	*—	511	67	366	1,000

* avdrag.